ל. שאַפּירא

<u>שפֿוך חמתך</u>

א.

אמת, דאָס איז געווען אַ בייזער שטורעם; אָבער ווען ס׳איז אַלט נײַן יאָר, פֿאַרגעסט מען שנעל דעם גרעסטן שטורעם. און מאירלען איז עטלעכע וואָכן פֿאַר פּסח געוואָרן נײַן יאָר.

אמת איז אויך דאָס, אַז אין שטוב האָבן שטענדיק געצויגן אַזעלכע ווינטלעך, שאַרפֿע, פֿראָסטיקע ווינטלעך, וואָס האָבן געשטאָכן אין לײַב און יעדעס מאָל דערמאָנט. אָבער מאירל האָט געלעבט מער אין גאַס, איידער אין שטוב,-- געלעבט אין די ווילדע גאַסן פֿון ניו-יאָרק. מאַרטילאָוו -- און ניו-יאָרק! ניו-יאָרק האָט פֿאַרפֿלייצט מאַרטילאָוו און עס אַראָפּגעשווענקט פֿון זכרון. געבליבן בלויז אַן ערינערונג אַך אַ חלום. און דערצו, אַז מ׳איז אַלט נײַן יאָר, פֿאַרגעסט מען זייער גיך יעדן שטורעם.

נאָר אויב אַפֿילו דאָס איז געווען אַ חלום,-- מאַמעלע, ס׳אַראַ מוראדיקער חלום!...

געזעסן איז מען דעמאָלט אין חדר און געלערנט,-- געלערנט עפּעס אַזוי, פֿון יוצא וועגן, וואָרעם תּשובֿה-טעג, סוף "זמן", ווערט דער רבי מילדער. איז ווי מ׳זיצט אַזוי און מ׳לערנט, ווערט אין גאַס א קלאַפּערײַ מיט טירן, און דורך די פֿענצטער פֿון חדר זעט מען, ווי ייִדן לויפֿן אַרום דרויסן עפּעס אַזוי ווי אָן זינען, וואַרפֿן און דרייען זיך, פּונקט ווי בלעטלעך בעת אַ "ווינטער", ווען אַ מכשפֿה הייבט זיך אויף פֿון דער ערד אין אַ זײַל פֿון שטויב און טוט זיך אַ דריי איבער דער גאַס עפּעס אַזוי שמײַדיק און אומגעריכט, אַז עס גייט איבער אַ סקרוך איבערן לײַב... און אַזוי ווי מ׳לויפֿט אַזוי אין גאַס, לאָזט זיך דער רבי אַראָפּ אויף זײַן שטול און ווערט ווײַס, ממש ווי אַ טויטער, און די אונטערשטע ליפּ ציטערט זיך עפּעס אַזוי בײַ אים...

מער האָט אים שוין מאירל ניט געזען. שפּעטער האָט מען דערציילט, אַז מ׳האָט דעם רבין דערהרגעט, אָבער מאירלען האָט די מעשׂה נישט קיין הנאה געטאָן, כאָטש דער רבי פֿלעגט שלאָגן ווי אַ גזלן, און נישט באַנג געטאָן אויך -- עס האָט זיך אים עפּעס סתּם נישט געלייגט אויפֿן שׂכל: וואָס איז שייך -- "דערהרגעט"?... און אָט אַזוי נישט קלאָרערהייט איז די פֿראַגע בײַ אים אין גאַנצן פֿאַרשוווּנדן, צוזאַמען מיטן רבין, וועלכן ער האָט ביסלעכווײַז פֿאַרגעסן.

און נאָך דעם איז ערשט געווען אַ מורא. צוויי טעג זײַנען זיי אָפּגעלעגן אין באָד,-- ער און נאָך ייִנגלעך און עטלעכע עלטערע מענטשן, אָן עסן, אָן טרינקען און אָן טאַטע-מאַמע... מ׳האָט אים נישט געלאָזן גייען אַהיים, און אַז ער האָט זיך איין מאָל צעשריגן, האָט מען אים שיִער ניט דערשטיקט, און אַ צײַט דערנאָך האָט ער נאָך אַלץ געשלוכצט און זיך געטרייסלט, נישט קאָנענדיק אין זיך דערשטיקן דאָס געוויין מיט אַ מאָל. אַ פּאָר מאָל פֿאַר די (דער) צײַט איז ער אײַנגעשלאָפֿן, און ווען ער האָט זיך אויפֿגעכאַפּט, איז געווען אַלץ דאָס זעלבע. און צווישן אַלע שרעקן איז געווען בלויז איין וואָרט--"גויִים"--וואָס האָט בײַ אים אַרויסגערופֿן אַ קלאָרע פֿאָרשטעלונג וועגן עפּעס ווירקלעך שרעקלעכעס. דאָס איבעריקע איז געווען זייער נישט קלאָר, און אויסער דעם האָט ער מאַקע, אייגנטלעך, גאָרנישט ניט געזען.

און שפּעטער, ווען דאָס אַלעס איז פֿאַריבער, איז אַלץ נאָך אים קיינער נישט געקומען, און אַ פֿרעמדער ייִד האָט אים אָפּגעפֿירט אַהיים. און נישט דער טאַטע, נישט די מאַמע האָבן אים גאָרנישט ניט געזאָגט, פּונקט ווי ער וואָלט דאָס קומען פֿון חדר, ווי אַלע טאָג.

אַלעס אין שטוב איז געווען צעבראָכן. דעם טאַטן האָט מען אויסגעדרייט אַ האַנט און צעשלאָגן דאָס פּנים. די מאַמע איז געלעגן אויפֿן בעט, די בלאָנדע האָר צעוואָרפֿן, די אויגן ווי פֿאַרשלאָפֿן, דאָס פּנים בלאַס און קויטיק, און איר גאַנצע פֿיגור עפּעס אַזוי צעשויבערט און אָפּגעלאָזן, ווי אַ שווער, צעקנייטשט איבערבעט. דער טאַטע איז שווײַגנדיק אַרומגעגאַנגען איבער דער שטוב, נישט קוקנדיק אויף קיינעם, מיט דער איבערגעבונדענער האַנט אויפֿגעהאַנגען אויף אַ ווײַסן טיכל אַרום האַלדז. און אַז מאירל האָט פּלוצעם דערשפּירט עפּעס אַ געהיימען שרעק און האט זיך פֿונאַנדערגעוויינט אויפֿן קול, האָט דער טאַטע בלויז געוואָרפֿן אויף אים אַ כמורנעם, רויען בליק און האָט זיך ווײַטער געשפּאַנט אָן לשון איבערן צימער.

אין דרײַ וואָכן אַרום זענען זיי אַוועקגעפֿאָרן קיין אַמעריקע. בעת זיי זײַנען געווען אויפֿן וואַסער, האט עס זייער געוואָרפֿן, און די מאַמע איז די גאַנצע צײַט געלעגן אונטן אויף איר בעטל און האָט שרעקלעך געבראָכן. מאירל איז געווען געזונט, און דער טאַטע פֿלעגט אַרומגיין אויף און אָפּ, אויבן, אויפֿן דעק, אַפֿילו אונטערן גרעסטן רעגן, ביז מ'פֿלעגט קומען און אַראָפּטרײַבן.

מאירל ווייסט נישט אַקוראַט, וואָס דעמאָלט איז געשען אַזוינס, נאָר איין מאָל האָט אַ גוי אויפֿן שיף עפּעס פֿאַרטשעפּעט דעם טאַטן,-- האָט עפּעס אַ לאָך געטאָן פֿון אים, צי וואָס,-- האָט זיך דער טאַטע אַ שטעל געטאָן און געגעבן אויף יענעם אַ קוק -- דוכט זיך, נישט מער ווי אַ קוק! -- האָט זיך דער גוי דערשראָקן, האָט זיך אָפּגערוקט און זיך גענומען צלמען, און שפּײַען, און שעפּטשען עפּעס מיט די ליפּן... דעם אמת זאָגנדיק, האָט זיך מאירל אַליין אויך דערשראָקן, זעענדיק, ווי בײַם טאַטן האָט זיך דאָס מויל אויסגעקרימט, זײַנע ציין האָבן געקריצט, און די אויגן זענען בײַ אים ווי אַרויסגעקראָכן פֿון קאָפּ. אַזעלכן האָט אים מאירל נאָך קיין מאָל נישט געזען. אָבער באַלד האָט ער ווידער גענומען שפּאַנען איבערן דעק מיטן קאָפּ אײַנגעגראָבן אין אויפֿגעשטעלטן קאָלנער פֿון זײַן ראָק, די הענט אין די האַרבל, און דער רוקן אַ ביסל אײַנגעהויקערט.

און אַז זיי זענען אַרײַנגעפֿאַלן אין ניו-יאָרק, האָט מאירלען אָנגעהויבן צו שווינדלען אין קאָפּ, און כמעט באַלד האָט זיך טאַרטילאָוו פֿאַרוואַנדלט אין אַ חלום.

ב.

געווען איז עס אָנהייב ווינטער, און אין גיכן זענען געקומען די שנייען, פֿרישע, ווײַסע שנייען, און עס איז געווען אַ וועלט. מאירל איז געוואָרן אַ "בוי", און בויעס גייען אין "סקול", און וואַרפֿן שניי-קײַקלעך, און פֿליִען אויפֿן גליטש, און צעלייגן פֿײַערן אין מיטן גאַס -- און קיינער זאָגט נישט אַ וואָרט. אין שטוב כאַפּט מען אַן עס און אַ שלאָף -- און לעבן לעבט מען אין גאַס.

קאַלטע, שטעכיקע ווינטלעך ציִען אין שטוב און מאַכן די אומהיימלעך. דער טאַטע, אַ מאָגערער, ברייט-בייניקער ייִד, מיט אַ טונקל-ברוין פּנים און אַ שוואַרצער באָרד, איז פֿון שטענדיק אָן געווען אַ שווײַגער, און זעלטן

ווען מ'האָט פֿון אים געהערט: "האָרכסטו, ציפּע"... --אָבער איצט שווײַגט ער -- מוראדיק. די מאַמע, פֿאַרקערט, איז געווען אַ לעבעדיקע, אַ באַרעדעוודיקע, און שטענדיק נאָר אַרומגעטאַנצט, און "שלמה" אַהין, און "שלמה" אַהער, און מעשׂיות -- פֿון דער וועלט! און פּלוצעם האָט זיך דאָס אַלעס ווי אָפּגעהאַקט. דער טאַטע דרייט זיך רק איבער דער שטוב הין און צוריק, און זי דרייט דעם קאָפּ, ווי אַ קינד, נאָך אים און קוקט אים נאָך, גלײַך זי וואָלט שטענדיק וועלן און קיין מאָל זיך ניט דערוועגן עפּעס צו זאָגן. עפּעס נײַעס האָט זיך באַוויזן אין איר קוק, עפּעס אַזוינס -- וואָס, אַ שטייגער?... עפּעס אַזעלכעס, ווי אין די אויגן בײַ "מישקען" -- דעם הונט, מיט וועלכן מאירל פֿלעגט זיך ליב האָבן צו שפּילן ד אָ ר ט ן , אין דעם הלומדיקן שטעטל. עטלעכע מאָל, אויפֿכאַפּנדיק זיך אין מיטן דער נאַכט פֿון שלאָף, האָט מאירל געהערט ווי די מאַמע כליפּעט, און דערבײַ פֿלעגט דער טאַטע, אויפֿן צווייטן בעט, אַזוי פּיפּקען זײַן ציגאַר, עפּעס אַזוי שטאַרק פּיפּקען זײַן ציגאַר, -- און אַ מורא איז עס געווען צו זען, ווי אַ פֿײַערל בלאָזט זיך אויף יעדעס מאָל אין דער פֿינצטער עפּעס ווי פֿון זיך אַליין, אין דער לופֿט, איבערן פּלאַץ, ווו עס מוז ליגן דעם טאַטנס שוואַרצער קאָפּ... נאָר די אויגן בײַ מאירלען שליסן זיך אַליין, עפּעס פּלאָנטערט זיך בײַ אים אין קאָפּ, די מאַמע, מיטן גליענדן פֿײַערל, מיטן גאַנצן צימער פֿאַרזינקען ערגעץ -- און מאירל שלאָפֿט.

צוויי מאָל דורכן ווינטער איז די מאַמע קראַנק געווען. איין מאָל האָט עס געדויערט צוויי טעג, דאָס צווייטע מאָל -- פֿיר, אָבער ביידע מאָל האָט זי אויסגעזען צו זײַן מסוכן. איר פּנים האָט געגליט, ווי אַן אויוון, די אונטערשטע ליפּ האָט געבלוטעט אונטער אירע שאַרפֿע, ווײַסע ציין, און דאָך האָבן ווילדע מוראדיקע קרעכצן אויסגעזאָגט דעם סוד וועגן ווילדע, מוראדיקע ווייטאָגן. און אָפֿט מאָל, האָט זי געבראָכן, ווי דאָרט, אויפֿן וואַסער,-- געבראָכן אַזוי, ווי אַלע אירע געדערים וואָלטן זיך וועלן אַרויסרײַסן דורכן האַלדז.

און דעמאָלט -- האָט זי שוין נישט געקוקט אויפֿן טאַטן מיט אַ געבעט. ניין, דאָס איז געווען עפּעס אַנדערש -- דאָס איז געווען -- דאָס איז געווען -- יאָ: מישקע האָט זיך אַ מאָל אַרײַנגעשטאָכן אַ שאַרפֿן דאָרן טיף אין אַ לאַפּע, האָט ער געקוויטשעט, און געברומט בייז און פֿאַרביסן, און געקײַט די לאַפּע, ווי ער וואָלט וועלן זי אויפֿפֿרעסן צוזאַמען מיט דעם דאָרן.

אין יענע טעג איז אויך דער טאַטע געווען אַן אַנדערער. נישט אַרומגעגאַנגען איז ער שוין איצט איבערן צימער, נאָר אַרומגעלאָפֿן; דער ציגאַר צווישן זײַנע ציין האָט זיך גערויכערט און געכריפּעט אָן אויפֿהער, און אַנשטאָט דעם איינעם וואָלקן, וואָס איז שטענדיק פֿאַרגליווערט געהאַנגען איבער זײַן שטערן, האָבן זיך פֿילע וואָלקנס געיאָגט און געדרייט אין די טיפֿע און ברייטע קנייטשן, און צווישן זיי האָבן פֿון צײַט צו צײַט ווי בליצן דורכגעשפּריצט און אויגנבליקלעך זיך געלאָשן. נישט ער האָט געקוקט אויף די (דער) מאַמען, נישט זיי ביידע האָבן זיך אומגעקוקט אויף אים, מאירלען, וועלכער האָט זיך דאַן געפֿילט אין גאַנצן עלנט און פֿאַרלאָזן.

און -- אַ מאָדנע זאַך! -- גראָד אין יענע טעג האָט עס מאירלען בעצויגן צו דער היים. אין גאַס איז געווען ווי אַלע מאָל, און אין שטוב -- עפּעס ווי ימים-נוראים אין שול צו שופֿר-בלאָזן, ווען אַזוי פֿיל גרויסע טאַטעס מיט טליחים איבער זייערע קעפּ שטייען און האַלטן אײַן דעם אָטעם, און פֿון ווײַטן טראָגט זיך איבערן גאַנצן עולם אַליין און מעכטיק אַ לאַנגע, געצויגענע תּקיעה: טאַ-טאַו-ו-ו-ו!...

און בײדע מאָל נאָך דער מאַמעס געזונט־ווערן האָט זיך אַ טונקל־גרויער שאָטן ווידער געלײגט אויף דאָס (דעם) הויז. דער טאַטע איז געוואָרן פֿינצטערער ווי פֿריִער, און די מאַמע האָט אים נאָכגעקוקט דער־שלאָגענער און הינטישער ווי אַלע מאָל. און מאירל איז ווידער געלאָפֿן פֿון שטוב אין די (דער) טומלענדע(ר) גאַס אַרײַן.

ג.

די ווײַסע שנייען זענען געוואָרן זעלטענער, דערנאָך האָבן זיי זיך אין גאַנצן אויפֿגעהערט צו ווײַזן, ווי פֿייגלען וואָס האָבן פֿאַרלאָזן זייער נעסט. אין דער לופֿט האָט געהאַלטן אין ווערן עפּעס נײַעס, -- וואָס, אייגנטלעך, וואָלט פֿאַר מאירלען שווער געווען צו זאָגן. יעדנפֿאַלס, איז עס געווען עפּעס אַ גוטס, זייער אַ גוטס, דען אַלע אין גאַס האָבן זיך געפֿרייט דערמיט. דאָס האָט מען אָנגעזען אויף זייערע פּנימער, וועלכע זענען געוואָרן ליכטיקער און פֿרײַנדלעכער.

ערבֿ פּסח אין דער פֿרי האָט זיך דער הימל אין הויז אויך געהאַט אַ ביסל אויסגעלײַטערט. די גאַס און די שטוב האָבן זיך ווי דערלאַנגט די הענט דורך די צום ערשטן מאָל געעפֿנטע פֿענצטער, און פֿון דער דאָזיקער התקרבֿות איז בײַ מאירלען געוואָרן לײַכטער אויפֿן האַרצן.

טאַטע־מאַמע האָבן געמאַכט הכנות צום פּסח. אָרעמע הכנות זענען דאָס געווען: קיין מצה־פּאָדריאַד מיט זײַן יום־טובֿדיקן טומל, -- אַ פּעקל קאַלטע, אַלט־געבאַקענע מצות האָט מען אין שטוב אַרײַנגעבראַכט; אין ווינקל שטייט נישט קיין פֿעסל פּסחדיקן באָרשטש, צוגעדעקט מיט אַ גראָבן טישטוך פֿון נישט־געווײַסטער לײַוונט; פֿון בוידעם שלעפּט מען נישט דאָס פֿאַרשטויבטע געפֿעס, וואָס שטייט דאָרטן מכּמה יאָרן: דער טאַטע האָט געבראַכט פֿון גאַס עפּעס, וואָס ער האָט צונויפֿגעקויפֿט ביליק און נישט צו דער פּאָר. אָבער דער היין פֿון אַ יום־טובֿ האָט זיך פֿאָרט געשפּירט און געוואַרעמט די נשמה.

אין דער היים, אין טאַרטילאָוו, האָט מאירלען אַ פּאָר מאָל געטראָפֿן צו ליגן בײַ נאַכט אויף זײַן בעטל מיט אָפֿענע אויגן און זיך צוצוהערן מיט אַ האַרץ פֿאַרשטיינערט פֿון שרעק צו דער פֿינצטערער שטילקייט, ווערענד די גאַנצע וועלט, דאָס הייסט, די גאַנצע שטוב, איז געווען ווי אויסגעשטאָרבן; און עס האָט געניגט אַ פּלוצלינגען פּראָסטן קריי פֿון אַ האָן אין אַזאַ פֿאַל אויף אַרײַנצוגיסן אין זײַן האַרץ אַ הייסן שטראָם פֿון פֿרייד און היימלעכקייט.

דעם טאַטנס פּנים איז געוואָרן עטוואָס הײַטערער. בײַ טאָג, ווען ער האָט געהאַלטן אין איבערווישן די כּוסות, האָבן זײַנע אויגן געקוקט עטוואָס צעשטרייט, אָבער זײַנע ליפּן זענען געווען אַזוי צוזאַמענגעלייגט, אַז עס האָט זיך געדאַכט, אָט־אָט וועט זיך אויף זיי באַווײַזן אַ שמייכל. די מאַמע האָט דאַן פּמעט פֿריילעך אַרומגעטאַנצט אין קיך אַרום די ערשטע מצה־לאַטקעס, וואָס האָבן געפּלוידערט און געגאָרגלט אויף דער פֿאַן, -- ווען אַ שכנה איז אַרײַנגעקומען לײַען עפּעס אַ טעפּל. מאירל איז בשעת־מעשׂה געווען נעבן דער מאַמען. איר טעפּל האָט די שכנה געקראָגן, די ווײַבער האָבן זיך איבער־געוואָרפֿן מיט אַ פּאָר ווערטער מכּוח דעם קומענדן יום־טובֿ, דערנאָך האָט די שכנה געזאָגט: "וועלן מיר בײַ אײַך, הייסט עס, אין גיכן האָבן אַ שׂימחה"?... זי האָט מיט (אַ) ווונק און מיט אַ שמייכל אָנגעוויזן מיטן פֿינגער אויף דער מאַמען, און דאָ ערשט האָט מאירל פּלוצעם באַמערקט, אַז דער מאַמעס פֿיגור איז געוואָרן קײַלעכדיק און פֿול. ער האָט אָבער קיין

צײַט נישט געהאַט װעגן דעם אַ טראַכט צו טאָן: פֿון צװײטן צימער האָט זיך דערהערט אַ בראַזג פֿון צעבראָכענע כּוסות. די מאַמע איז געבליבן שטײן װי אַ דערשלאָגענע, און דער טאַטע האָט זיך באַװיזן אין טיר.

--גײט! -----

פֿון זײַן שטימע האָבן די שױבן אין די פֿענצטער אַ גרילץ געטאָן, גלײַך אַ שװערער װאָגן װאָלט האַסטיק פֿאַרבײַגעפֿאָרן אױפֿן ברוק.

די דערשראָקענע סכּנה האָט זיך עפּעס מאָדנע איבערגעדרײט און איז אַרױס פֿון טיר.

ד.

אומגעלומפּערט האָבן אױסגעזען דער טאַטע און די מאמע אין זײערע יום-טובֿדיקע מלבושים און מיט פּנימער פֿון אָבֿלים. אומגעלומפּערט האָט אױסגעזען דער גאַנצער סדר מיט אַ געמיט פֿון דער סעודת הפֿסקה ערבֿ תּשעה-באָבֿ פֿאַרנאַכט. און װען מאירל האָט מיט אַ פֿאַרבלאָזער שטים, װי אַ געדונגענער, געצױגן דעם "מה נשתּנה", האָט עס אים פֿאַרקװעטשט בײַם האַרצן: אַרום אים איז געװען מאָדנע שטיל, װי אין שול בעת אַ יתומל זאָגט זײַן ערשטן קדיש...

דער מאַמעס ליפּן האָבן זיך באַװעגט אָן אַ שום קלאַנג; פֿון צײַט צו צײַט האָט זי גענעצט אַ פֿינגער אױף די ליפּן און איבערגעקערט אַ בלאַט נאָך אַ בלאַט, און פֿון צײַט צו צײַט האָט זיך אַ פֿולע, שװערע און גלענצנדע טרער לאַנגזאַם געקײַקלט איבער איר שײנעם, אָבער דערשלאָגענעם פּנים און איז געפֿאַלן אױפֿן סידור, אױף דאָס (דעם) װײַסע טישטוך, אױף אירע קלײדער. דער טאַטע האָט אױף איר נישט געקוקט. זעט ער, אַז זי װײנט?... און מאָדנע זאָגט ער די הגדה! ער זאָגט אַ שטיקל, זאָגט מיט אַ ניגון, מיט אַ געצױגענעם טאָן, און פּלוצעם האַקט זיך זײַן קול, מאַנך מאָל מיט אַ כאָרכל, װי אַ האַנט װאָלט זײַן האַלדז צוגעשטיקט... דאַן קוקט ער שװײַגנדיק אין די (דער) הגדה, אָדער ד[ײַ]ן בליק בלאָנקעט זיך אַרום איבערן צימער, עפּעס גלאַט אַזױ אין דער װעלט אַרײַן. און ער נעמט װידער זאָגן, און זײַן שטים האַקט זיך װידער...

געגעסן האָט מען כּמעט גאָרנישט, געבענטשט האָט יעדערער פֿאַר זיך, אין דער שטיל, און פּלוצעם האָט דער טאַטע געזאָגט:

--מאיר, עפֿן די טיר...

עטװאָס מיט מורא און מיט אַ טונקל געדאַנק װעגן אליהו הנבֿיא האָט מאירל אַ צי געטאָן די טיר.

שפֿוך חמתך על הגו-ו-ים,
אשֶר לא ידעו-ך!...

אַ דראָבנער שױדער איז פּלוצעם דורכגעלאָפֿן איבער מאירלס פּלײצע: אַ פֿרעמדע, גאַנץ אומבאַקאַנטע שטים האָט אַ קלונג געטאָן פֿון אײן עק צימער ביזן צװײטן, האָט אַרױפֿגעשאָסן צום באַלקן, האָט זיך אַ שלײַדער געטאָן אַראָפּ און גענומען אַרומװאַרפֿן זיך צװישן די פֿיר װענט, װי אַ צעװילדעטער פֿױגל אין שטײַג. מאירל האָט שנעל אומגעדרײט זײַן געזיכט צום טאַטן -- און פֿון פּחד האָבן אים די האָר אָנגעהױבן צו שטעכן אין קאָפּ: גראָד, װי אַ שטײַף אָנגעצױגענע סטרונע, איז געשטאַנען נעבן טיש עפּעס אַ װילדע פֿיגור אין אַ שנײ-װײַסן קיטל, מיט אַ טונקעלער באָרד און אַ ברױנעם בײנעריקן פּנים, און אירע צװײ אױגן האָבן געגליט מיט אַ שװאַרצן, אומהײמלעכן פֿײַער. די צײן האָבן געקריצט, און די שטים איז

צײַטנווײַז איבערגעגאַנגען אין אַ ווילדע קלאָג פֿון אַ חיה, וואָס ברומט נאָך צאַפּלענדיק פֿלייש און וואַרעם בלוט. די מאַמע איז אויפֿגעשפּרונגען פֿון אָרט, טרייסלענדיק זיך מיט אַלע גלידער, האָט אַ סעקונדע געקוקט אויפֿן טאַטן, דערנאָך האָט זי זיך אַ וואָרף געטאָן צו זײַנע פֿיס, האָט אָנגעכאַפּט מיט ביידע הענט אַ ברעג פֿון זײַן קיטל און אַרויסגעלאָזן אַ יאָמער.

--שלמה, שלמה, דערהרגע מיך בעסער, שלמה! טויט מיך! או-וי-וי, אום-גליק...

מאירל האָט דערפֿילט, אַז אינעווייניק אין אים קערן זיך איבער אַלע געדערים, גלײַך אַ ברייטע האַנט מיט לאַנגע, באַנעגלטע פֿינגער וואָלט זיך אין זיי אײַנגעגראָבן און זיי איבערגעדרייט מיט איין ריס. זײַן מויל האָט זיך ברייט און קרום געעפֿנט, און אַ קינדעריש-דערשראָקן געשריי האָט זיך אַרויסגעריסן בײַ אים פֿון האַלדז. טאַרטילאָוו האָט זיך פּלוצעם אַ ווילדן דריי געטאָן פֿאַר זײַנע אויגן. דערשראָקענע יִדן האָבן זיך געטראָגן איבער דער גאַס, ווי בלעטער אין אַ שטורעם. דער בלאַסער רבי איז געזעסן אויף זײַן שטול, און זײַן אונטערשטע ליפּ האָט געציטערט. די מאַמע איז געלעגן אויפֿן בעט אַ צעקראָכענע, ווי אַ צעקנייטשטע איבערבעט. מאירל האָט דערפֿילט קלאָר און שאַרף, אָט ווי עס וואָלט געשטאַנען פֿאַר זײַנע אויגן, אַז דאָס אַלעס איז נ י ש ט פֿאַריבער, אַז עס פֿאַנגט זיך ערשט אָן, און אַז דאָס אומגליק, דאָס גרויסע, דאָס אמתע אומגליק קומט ערשט, און אָט-אָט וועט עס פֿאַלן אויף זייער הויז, אויף זייערע קעפּ, ווי אַ דונער -- און צום צווייטן מאָל האָט זיך אַ געשריי פֿון ווילדן, הילפֿלאָזן שרעק אַרויסגעריסן פֿון זײַן האַלדז...

עטלעכע שכנים איטאַליענער זענען געשטאַנען אין קאָרידאָרס נעבן דער טיר, האָבן געקוקט אויף די (דער) אומפֿאַרשטענדלעכע(ר) סצענע און

דערשראָקן געשעפּטשעט עפּעס צווישן זיך. און אין צימער האָט זיך נאָך אַלץ אַרומגעטראָגן די ווילדע קללה, איין סעקונדע אין שטאַרקע, שטאָלענע טענער, אַ צווייטע -- מיט אַ פֿאַרביסענעם כריפּען פֿון אַ געקוילעטן. -----

------------שטאַרקער גאָט!
דײַן גאַנצן צאָרן אויף די פֿעלקער,
וואָס האָבן קיין גאָט אין האַרצן!...

דײַן גאַנצן צאָרן אויף די לענדער,
וואָס פֿרעמד איז דײַן נאָמען פֿאַר זיי!
ער האָט מײַן לײַב געפֿרעסן, געפֿרעסן --
ער האָט מײַן הויז פֿאַרוויסט מיר, פֿאַרווי-סט!

דײַן ב יי ז זאָל זיי יאָגן!
זאָל יאָגן -- דערגרייכן,
דערגרייכן -- פֿאַרניכטן
פֿון אונטער די הימלען!...

1907

Shfoykh khamóskho וואָקאַבולאַר צו „שפוך חמתך"

taut — אָנגעצויגענע
quivering — צאַפּלענדיק
shriveled up — צעקראַכערט

washed [it] out — אַראָפּגעשווענקט
going through the motions — פֿון יוצא וועגן
days of repentance — תשובֿה־טעג
semester — זמן
whirlwind — ווינטער
shudder — סקרעק

sobbed — געשלוכצט [דײַטשמעריש]
ווירקלעך — אויף אַן אמת
disheveled — צעשויבערט
quarreled (in this context) — פֿאַרטשעפּעט
grated — געסקריצט

feel dizzy — שווינדלען
puffed away — פּיפּקען

dangerously ill — מסוכן [mesúkn]
rasped — געכריפּעט
petrified (immobile) — פֿאַרגליווערט
quick as a wink — אויגנבליקלעך
ימים־נוראים [yómim-noróyim] Days of Awe

anyway — יעדנפֿאַלס
התקרבֿות [hiskárves] proximity
הכנות [hakhónes] preparations
communal [matzah baking] — פּאָדריאַד
ווערקליך (דײַטשמעריש) — באמת
עטוואָס — אַ ביסל
distracted — צעשטרײט
blabber, gab — געפּלוידערט

awkward — אומגעלומפּערט
last meal before Tisha b'Av — סעודה־המפסקה
לאַנגזאַם (דײַטשמעריש) — פּאַמעלעך